

ارزیابی عملکرد بخش آموزش عالی در سال ۱۳۸۵: فرایند، نتایج و دستاوردها

فرانک مختاریان^۱، رضا محمدی^۱، کورش پرنده^۲ و عبدالرسول پورعباس^۳

۱. مرکز مطالعات، تحقیقات و ارزشیابی آموزشی سازمان سنجش آموزش کشور

۲. رئیس مرکز مطالعات، تحقیقات و ارزشیابی آموزشی سازمان سنجش و عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی

۳. رئیس سازمان سنجش آموزش کشور و عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی امیرکبیر

چکیده: بهره‌گیری از سازکار ارزیابی از جمله اصلی‌ترین و در عین حال مقبول‌ترین روشهای بررسی توان و کیفیت عملکردی نظام آموزش عالی محسوب می‌شود. در اینجا فرهنگ موجود در نظام نقش تعیین‌کننده‌ای در تدارک سازکارهای ارزیابی ایفا می‌کند. در جریان ارزیابی عملکرد، کلیه ارکان دستگاههای اجرایی بررسی و نقاط قوت و ضعف عملکردی آنها در ابعاد عمومی و اختصاصی مشخص می‌شود. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نیز از این قاعده مستثنا نیست و در سالهای ۸۳-۱۳۸۰، ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ عملکرد حوزه‌های ستادی و دانشگاهی خود را مورد ارزیابی قرار داده است. در مقاله حاضر نیز نتایج حاصل از ارزیابی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سال ۱۳۸۵ بررسی شده است. بدین منظور، فرایندها و ساختار اجرایی ارزیابی عملکرد وزارت در سال ۱۳۸۵ توصیف و نتایج اجرای ارزیابی عملکرد حوزه‌های ستادی و دانشگاهی به تفکیک و برحسب عوامل و شاخصهای مصوب ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی عملکرد، شاخص، بخش آموزش عالی، حوزه ستادی و حوزه دانشگاهی.

۱. مقدمه

دانشگاهها و مؤسسه‌های آموزش عالی از جمله نهادهایی هستند که زمینه‌های تحقق سیاستهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر کشور را فراهم می‌سازند. تربیت نیروی انسانی متخصص، تولید دانش و دانش پژوهشی و اجرای پژوهشهای بنیادی، کاربردی، توسعه‌ای و اشاعه یافته‌های آنها از اهداف اصلی دانشگاهها و مؤسسه‌های آموزش عالی است. توسعه علمی، باور علمی، تولیدات علمی، تفکر علمی همراه با توسعه فناوری و بسیاری امور دیگر در کنار توسعه صنعت از جمله اهدافی است که طی چندین سال گذشته توسط نهادهای علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بارها در برنامه‌ها تدوین و در خط‌مشی‌های سیاسی اعلام شده است [۱]. با وجود این، مسائل کمی و کیفی مبتلا به نظام آموزش عالی به گونه‌ای است که حصول به اهداف آن را تا حدی دشوار می‌سازد. بنابراین، هر چند دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی در کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران با مسائل و نارساییهای اداری و مدیریتی، تأمین منابع انسانی و مالی و نابرابری فرصتهای آموزشی رو به رو هستند، اما آنها با توجه به نقشی که در توسعه کشور دارند باید پویا و فعال باشند و در تشخیص نارساییها و زمینه‌های بهبود و تحکیم قوتها برای حصول به جامعه دانایی‌محور گام بردارند و این مستلزم توجه به ابعاد کمی و کیفی آموزش عالی و بهبود توأمان آنهاست [۲].

نگاهی به نظام آموزش عالی کشور در استفاده از روشهای علمی و نظامدار ارزشیابی، پیشینه‌ای کمتر از یک دهه را نشان می‌دهد. نتایج مطالعات در نظام کلان اداری کشور نیز مبین آن است که صورت نگرفتن ارزیابی عملکرد به طور منظم، ابهام در شناخت کارایی و اثربخشی نظام اداری دستگاه‌های دولتی، نبودن نظام و سازوکارهای مناسب برای پیگیری تحقق اهداف، برنامه‌ها و نتایج مورد انتظار و پاسخگو نبودن دستگاههای دولتی به جامعه و مردم از جمله مشکلات اساسی ارزیابی عملکرد در کشور محسوب می‌شود [۳].

با این حال، پس از تصویب آیین نامه ارزیابی عملکرد دستگاههای اجرایی در سال ۱۳۸۱، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با بهره‌گیری از دانش و تجربه ارزشیابی کیفیت در نظام آموزش عالی از سال ۱۳۷۹ به‌عنوان یکی از دستگاههای اجرایی کشور ارزشیابی عملکرد را

۱. ارزشیابی و اعتبارسنجی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی از سال ۱۳۷۹ به سازمان سنجش آموزش کشور محول شده است.

در دستورکار خود قرار داده و به ایجاد ساختار و تدوین برنامه‌های عملیاتی آن در حوزه‌های ستادی و دانشگاهی مبادرت ورزیده است.

به رغم وجود وظیفه مذکور در کلیه معاونتها و سازمانهای تابعه وزارت، سازمان سنجش آموزش کشور به دلیل مأموریت‌های اصلی خود؛ یعنی سنجش علمی و ارزشیابی آموزشی، مسئولیت مدیریت و اجرای ارزیابی کلان عملکرد را برعهده گرفته و با جلب مشارکت فعال حوزه‌های ستادی و دانشگاهی این مهم را به انجام رسانده است. از این رو، در مقاله حاضر ضمن مروری بر تجارب بین‌المللی در امر ارزیابی عملکرد، یافته‌های حاصل از ارزیابی عملکرد ابعاد اختصاصی حوزه‌های ستادی و دانشگاهی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ارائه شده است.

افزون بر این، نظر به اینکه عملکرد نظام آموزش عالی مهندسی بخشی از عملکرد کلی وزارت علوم محسوب می‌شود، در مقاله حاضر به این موضوع به صورت خاص پرداخته نشده است. با این حال، نگارش مقاله‌ای در خصوص بررسی عملکرد نظام آموزش عالی مهندسی در اولویت اقدام قرار گرفته است.

۲. اهمیت و ضرورت

دانشگاه نهادی است که در رأس هرم نهادهای علمی جامعه قرار دارد. عملکرد صحیح دانشگاه از یک سو، توسعه و پیشرفت را برای جامعه به ارمغان می‌آورد. و از سوی دیگر، توسعه جامعه به عنوان بازخورد مثبت، دانشگاه را به مکان رفیع‌تر و مسئول‌تری انتقال می‌دهد [۴]. در طول بیست سال گذشته، مسائل دسترسی و هزینه بر مباحث آموزش عالی غلبه داشته است [۵]. با این حال، در سالهای اخیر، مسئله کیفیت بر این مباحث سیطره یافته و نظامهای مذکور را متوجه کارایی آموزشی و پاسخگویی به جامعه کرده است. مؤسسه‌های آموزش عالی به گونه فزاینده‌ای از سوی جامعه و دولت برای پاسخگویی در قبال عملکرد مالی خود تحت فشار قرار گرفته‌اند [۶]. نظامهای آموزش عالی گسترش یافته و بین‌المللی ضمن سهیم کردن شمار بیشتری از دانشجویان و افزایش جابه‌جایی کارکنان، فشارهایی را برای توازن کیفیت و بین‌المللی ساختن برنامه‌های درسی به وجود آورده‌اند [۷].

تغییرات استراتژیک و بهبود مستمر کیفیت دو روی یک سکه‌اند [۸]. با اذعان به نقش و جایگاه آموزش عالی در توسعه همه جانبه کشور و ارتباط آن با کیفیت علمی و نیز با آگاهی از

نیاز به سنجش کیفیت آموزش عالی و بهبود آن تلاشهایی صورت گرفته است تا ساز کار منسجمی برای ارزیابی در نظام آموزش عالی ایجاد و زمینه لازم برای بهبود، ارتقا و تضمین کیفیت آن فراهم شود. لذا، پس از تصویب آیین‌نامه ارزیابی عملکرد دستگاههای اجرایی کشور در هیئت وزیران و اجرایی شدن طرح مذکور در کلیه نهادها و دستگاههای اجرایی کشور، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نیز برای نخستین بار طی سالهای تحصیلی ۸۱-۱۳۸۰ تا ۸۳-۱۳۸۲ با در نظر گرفتن ماهیت فعالیتهای حوزه‌های ستادی و دانشگاهی خود، طرح ارزیابی کلان عملکرد را به اجرا درآورد. نتایج ارزیابی عملکرد در این سالها مؤید وجود روند رو به رشد در بیشتر عوامل و شاخصها بوده است و به‌رغم نزولی بودن روند برخی از شاخصها، می‌توان در جهت سیاستهای وزارتخانه، آنها را مطلوب قلمداد کرد. در سالهای نخست اجرای ارزیابی عملکرد وزارت، به دلایلی همچون نبود شناخت کافی از طرح و ضرورت آن، نبود ساختار مشخص، عدم همکاری مناسب حوزه‌های ستادی و دانشگاهی و وجود نداشتن ساز کارهای مالی و پشتیبانی لازم، وزارت علوم در رتبه‌بندی دستگاههای اجرایی رتبه نازلی کسب کرد. با تأکید مقام محترم وزارت بر لزوم بهبود عملکرد، تشکیل کمیته اجرایی ارزیابی عملکرد وزارت و به‌تبع آن تشکیل کمیته‌های ارزیابی عملکرد در حوزه‌های ستادی و دانشگاهی، روند ارزیابی عملکرد وزارت علوم شتاب بیشتری یافت و ارزیابی جامعی از عملکرد حوزه ستادی و دانشگاهی وزارت در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به عمل آمد. تحلیل گزارش حاصل از این ارزیابی می‌تواند پایگاه اطلاعاتی جامع و مستندی را در امر برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و تصمیم‌گیری وزارت متبوع فراهم سازد. لذا، در ادامه مقاله فرایند و نتایج ارزیابی عملکرد حوزه‌های ستادی و دانشگاهی بررسی شده است.

۳. تجارب بین‌المللی نظامهای آموزش عالی در به‌کارگیری شاخصهای عملکردی

عملکرد یک حقیقت است و ارزیابی عملکرد از طریق شاخصها یک واقعیت محسوب می‌شود [۹]. با این حال، ارزیابی عملکرد نیازمند شاخصهایی است که ضمن دارا بودن قابلیت روایی و پایایی و نمایان ساختن نقاط قوت و ضعف، از ویژگیهای افزوده‌ای نیز برخوردار باشد. به بیان دیگر، شاخصهای کلیدی سنجش‌های عملکردی‌اند و به منظور گردآوری داده‌های آماری مورد استفاده قرار می‌گیرند و می‌توانند هنگام مقایسه با واحدهای مشابه و عملکرد گذشته سازمان برای اندازه‌گیری موفقیت آن به کار روند. آنها در اندازه‌گیری پیشرفت در جهت اهداف

معنا می‌یابند [۱۰]. بهره‌گیری از شاخصهای ارزیابی عملکرد در نظام آموزش عالی از جمله راهبردهایی است که از سابقه جهانی طولانی برخوردار است و هم اکنون در کشورهای توسعه یافته با اتخاذ سیاستها و رهیافتهای مناسب پیگیری می‌شود که از جمله این کشورها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

در کشور کانادا رتبه‌بندی دانشگاهها و مؤسسه‌های آموزش عالی از طریق شاخصها و نشانگرهای عملکردی توسط مجله مالی مک‌لین^۱ صورت گرفته است. کشور فرانسه در به کارگیری و اجرای ارزشیابی کیفی موفق عمل کرده و شاخصهای عملکردی را برای ارزیابی کیفیت آموزش، پژوهش، مدیریت و تعیین نیاز بازار کار مورد استفاده قرار داده است. در کشور فنلاند بر اساس قانون سال ۱۹۸۶، کلیه نظامهای آموزشی به اجرای ارزیابی براساس شاخصهای دروندادی و بروندادی ملزم شده‌اند و دولت نیز از دانشگاهها و مؤسساتی که ارزشیابی را انجام می‌دهند حمایت می‌کند. در کشور آلمان از شاخصها به منظور تصمیم‌گیری، مقایسه بین دانشگاهها، سنجش کارایی و پاسخگویی استفاده شده است. در کشور هلند برای ارزیابی کیفی نظام آموزشی، شاخصهایی تدوین شده است که از نتایج حاصل از آنها برای تعیین بودجه دانشگاهها نیز استفاده می‌شود. در کشور استرالیا استفاده از نشانگرهای عملکردی برای سنجش کیفیت آموزش عالی از دهه ۱۹۹۰ در قالب رویکردهای ارزیابی درونی و بیرونی رواج یافته است. در کشور نیوزیلند دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی به اجرای ارزیابی عملکردی به صورت منظم و به منظور پاسخگویی و سنجش کارایی براساس مجموعه نشانگرهای عملکردی ملزم شده‌اند. در کشور انگلستان از شاخصها برای تعیین خط مشی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها استفاده شده و نتایج حاصل از به کارگیری آنها مبنای تخصیص اعتبارات و هزینه‌ها قرار گرفته است [۸]. در کشور ژاپن نیز پس از ۱۵ سال بحث و بررسی بین جامعه دانشگاهی و مؤسسات مربوط، استفاده و کاربرد نشانگرهای عملکردی سرانجام جای خود را در چارچوب اصلاحات در آموزش عالی باز کرده است [۱۱].

نتایج حاصل از بررسی دانش و تجارب جهانی در حوزه ارزشیابی عملکرد بیانگر جایگاه خاص شاخصهای عملکردی و روند رشد تکمیلی و تدریجی آنها در کشورهای تحت مطالعه است؛ به گونه‌ای که می‌توان گفت در آغاز، مباحث تخصیص بودجه و نظارت مالی بر مؤسسات

آموزش عالی بر اهداف کاربرد شاخصها و ارزیابی عملکرد غلبه داشته و در حال حاضر، بهبود و تعالی عملکرد به عنوان اهداف اصلی مطرح شده است.

۴. اهداف پژوهش

- طراحی ساختار ارزیابی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در حوزه‌های ستادی و دانشگاهی.
- تدوین عوامل و شاخصهای ارزیابی عملکرد حوزه‌های ستادی و دانشگاهی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- تعیین روند تغییرات عوامل و شاخصهای ارزیابی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- بررسی مطلوبیت عملکرد حوزه‌های ستادی و دانشگاهی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.

۵. سؤالیهای پژوهش

- ساختار حوزه‌های ستادی و دانشگاهی ارزیابی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری چگونه است؟
- عوامل و شاخصهای ارزیابی عملکرد حوزه‌های ستادی و دانشگاهی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری کدام اند؟
- روند تغییرات عوامل و شاخصهای ارزیابی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری چگونه است؟
- عملکرد حوزه‌های ستادی و دانشگاهی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از چه مطلوبیتی برخوردار است؟

۶. روش پژوهش

به منظور ارزیابی عملکرد وزارت علوم ابتدا جامعه آماری مشتمل بر حوزه ستادی (معاونتها و سازمانهای تابعه^۱ ۹ مورد) و حوزه دانشگاهی مشتمل بر ۵۵ دانشگاه بوده است. به دلیل ماهیت ارزیابی عملکرد، نمونه نیز با جامعه برابر بوده و به عبارت دیگر، کل حوزه ستادی و دانشگاهی را تحت پوشش قرار داده است. با این حال، از تعداد پرسشنامه‌های ارسالی برای کلیه دانشگاههای تابعه، ۵۴ دانشگاه، داده‌های خود را ارسال کردند و یک دانشگاه از پاسخ دادن امتناع کرده است. ابزارهای مورد استفاده در قالب چهار پرسشنامه بوده است: پرسشنامه حوزه دانشگاهی (وزندهی و گردآوری دادهها) و پرسشنامه حوزه ستادی (وزندهی و گردآوری دادهها). گردآوری داده‌های حوزه دانشگاهی از طریق ارسال پرسشنامه‌ها به رؤسای دانشگاهها و در حوزه ستادی از طریق ارسال پرسشنامه برای معاونان وزارت انجام شده است. پس از گردآوری وزندهی شاخصها از حوزه‌های ستادی و دانشگاهی، وزن شاخصها به روش زیر محاسبه شده است:

حوزه ستادی: طیف ۱ تا ۶ برای عوامل و شاخصهای زیرمجموعه آن تعیین شد و برای وزندهی به اعضای کمیته اجرایی ارزیابی عملکرد ارائه شد. پس از وزندهی برای نظرهای حوزه‌های تخصصی ذی‌ربط ضریب ۳ و برای نظرهای سایر حوزه‌ها ضریب ۱ در نظر گرفته شد.^۲

حوزه دانشگاهی: شاخصهای اختصاصی ارزیابی عملکرد سال ۱۳۸۴ در سال ۱۳۸۵ نیز مورد استفاده قرار گرفته است. وزندهی این شاخصها در سال ۱۳۸۴ و به روش فرایند تحلیل سلسله مراتبی اصلاح شده^۳ صورت گرفته است. فرایند تحلیل سلسله مراتبی، یکی از جامع ترین نظامهای طراحی شده برای تصمیم‌گیری با معیارهای چندگانه است و به وسیله آن می‌توان

---

۱. معاونتها و سازمانهای تابعه شامل: "آموزشی"، "پژوهشی"، "فناوری"، "دانشجویی"، "فرهنگی و اجتماعی"، "طرح و توسعه"، "پشتیبانی، حقوقی و امور مجلس"، "سازمان سنجش آموزش کشور"، "سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران" و "مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی" است.

۲. برای مثال، در خصوص عامل آموزشی و شاخصهای زیرمجموعه آن برای نظرهای نماینده و مدیران ارشد این حوزه ضریب ۳ اعمال شده و برای نظرهای سایر حوزه‌ها در باره شاخصهای این معاونت ضریب ۱ در نظر گرفته شد.

تصمیماتی که وابسته به معیارهای مختلف است اتخاذ کرد. بنابراین، به دلیل ویژگیهای خاص روش مذکور و سایر ویژگیهای عام آن، روش تحلیل سلسله مراتبی اصلاح شده برای تعیین وزن شاخصهای مورد نظر انتخاب و استفاده شد. دلیل استفاده از روش مذکور این بود که در روش معمول تحلیل سلسله مراتبی که از مقیاس رایج ۹-۱ استفاده می شود، زیاد بودن تعداد گزینه‌های مورد سؤال ضمن کاهش دقت پاسخ دهنده، باعث ناسازگاری اعداد و پاسخهای آنها می شود. به همین دلیل، روش فرایند تحلیل سلسله مراتبی اصلاح شده مورد استفاده قرار گرفته است^[۱۲].

روش محاسبه وزن عوامل مورد ارزیابی از ۱۰۰۰: به منظور تعیین مبنایی برای مقایسه عملکرد حوزه‌های ستادی و دانشگاهی، امتیاز ۱۰۰۰ به عنوان وضعیت مطلوب عملکرد وزارت در نظر گرفته شده و برای تعیین سهم هر یک از عوامل و شاخصهای ارزیابی از ۱۰۰۰، بدین گونه عمل شده است: ۱. در نظر گرفتن میزان اهمیت کلیه عوامل ارزیابی (تعیین شده در طیف ۱ تا ۶؛ ۲. محاسبه مجموع وزندهای لحاظ شده برای کلیه عوامل ارزیابی؛ ۳. استفاده از روش تناسب گیری (تقسیم میزان اهمیت هر عامل بر مجموع وزندهای لحاظ شده برای کلیه عوامل ارزیابی و محاسبه سهم عامل ارزیابی از ۱۰۰۰؛ ۴. توزیع وزن به دست آمده عامل در بین شاخصهای زیرمجموعه آن.

روش محاسبه امتیاز شاخصها در ارزیابی: به منظور محاسبه امتیاز شاخصها در ارزیابی، ابتدا عملکرد شاخص در سال ۱۳۸۵ مورد توجه قرار گرفته و بر میانگین ۳ سال گذشته تقسیم شده است. چنانچه عدد به دست آمده کوچکتر از ۱ باشد، در وزن کسب شده آن از ۱۰۰۰ ضرب و رقم عامل ذکر شده است. اما در صورت بزرگ تر بودن رقم به دست آمده از ۱، وزن کسب شده آن ذکر شده است (بدین معنا که کل امتیاز لحاظ شده برای شاخص اخذ شده است).

روش محاسبه درصد تغییر (رشد مثبت و منفی): به منظور محاسبه درصد تغییر وضعیت شاخص نسبت به سال ۱۳۸۵، ابتدا عملکرد شاخص در سال ۱۳۸۵ در نظر گرفته و عملکرد

۱. روایی روش مذکور در طرح ارزیابی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که توسط محمدی و همکاران ۸۱-۱۳۸۰، ۸۳-۱۳۸۲ به انجام رسیده، مورد تأیید قرار گرفته است (ر.ک. به مرجع ۱۲).

سالهای مورد نظر از آن کم شده است. در نهایت، رقم محاسبه شده در صورت کسر بر سال مورد نظر تقسیم و ضرب در ۱۰۰ شده است.

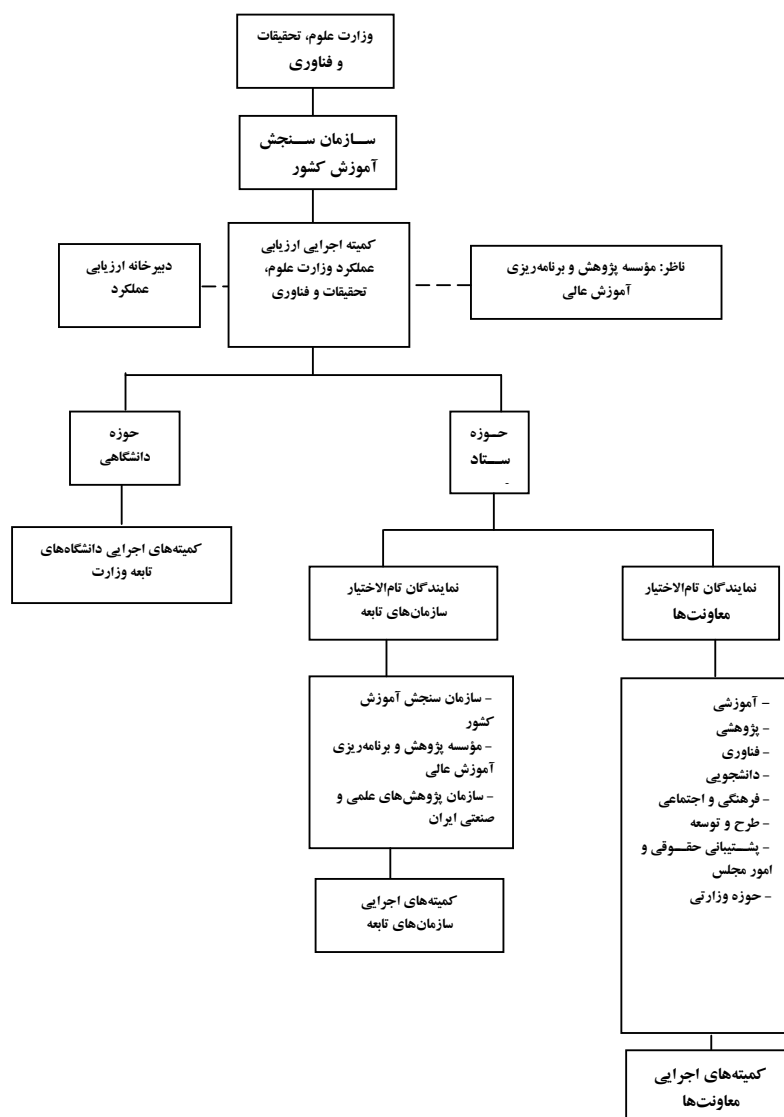
روش محاسبه نرخ رشد به سال مبنا (رشد مثبت و منفی): ابتدا عملکرد وزارت در خصوص شاخصهای ذی ربط در سال ۱۳۸۵ مورد توجه قرار گرفته و میانگین عملکرد سه سال گذشته هر شاخص نیز محاسبه شده است. سپس، میانگین عملکرد سه سال گذشته (سال مبنا) از سال ۱۳۸۵ کم شده و حاصل آن بر میانگین سه سال گذشته تقسیم شده است.

۷. یافته‌ها

در این قسمت بر اساس نتایج حاصل از ارزیابی عملکرد وزارت علوم به سؤالهای پژوهش پاسخ داده می‌شود:

سؤال پژوهشی اول: ساختار حوزه‌های ستادی و دانشگاهی ارزیابی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری چگونه است؟

پاسخ به این سؤال، امری بود که به عنوان نخستین کار ارزیابی عملکرد وزارت متبوع مورد توجه قرار گرفت. بدین منظور، ابتدا کمیته اجرایی ارزیابی عملکرد وزارت با حضور نمایندگان تام‌الاختیار معاونتها و سازمانهای تابعه در سازمان سنجش آموزش کشور شروع به فعالیت کرد و به دنبال آن دبیرخانه ارزیابی عملکرد و کمیته‌های ارزیابی عملکرد در حوزه‌های ستادی (مشمول بر معاونتها و سازمانهای تابعه) و دانشگاهی ایجاد شد. استقرار ساختار مذکور موجب نظام‌یافتگی فعالیتهای ارزیابی عملکرد وزارت شد و تا حد زیادی موجبات تعامل نزدیک حوزه‌های ستادی و دانشگاهی را فراهم ساخت. ساختار ارزیابی عملکرد وزارت علوم در نمودار ۱ ترسیم شده است.

نمودار ۱: ساختار سازمانی ارزیابی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

سؤال پژوهشی دوم: عوامل و شاخصهای ارزیابی عملکرد حوزه‌های ستادی و دانشگاهی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری کدام‌اند؟

مجموعه عوامل و شاخصهای اختصاصی ارزیابی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در دو حوزه ستادی (۶ عامل و ۴۴ شاخص) و حوزه دانشگاهی (۷ عامل و ۳۱ شاخص) تنظیم و بر این اساس به گردآوری داده‌ها مبادرت شد. خاطر نشان می‌سازد که شاخصهای اختصاصی ارزیابی عملکرد میزان تحقق رسالت‌های اصلی، دروندادها، فرایندها و بروندادهای وزارت را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. موارد مذکور همراه با سیاستها و جهتگیریهای کلی برنامه پنجساله توسعه، سند چشم‌انداز و نقشه جامع علمی کشور، اهداف کمی مترتب بر آنها، برنامه‌های پیشنهادی ریاست جمهوری و وزیر محترم علوم به مجلس، جهتگیریهای اصلی شاخصهای اختصاصی را تشکیل داده است. شاخصهای مذکور در جداول ۱ و ۲ ارائه شده است.

جدول ۱: شاخصهای اختصاصی ارزیابی عملکرد حوزه ستادی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شاخص	عامل	ردیف
۱: نسبت اعضای هیئت علمی تمام وقت به دانشجوی روزانه دانشگاههای دولتی (۲۰-۱)	آموزشی، سنجش علمی و ارزشیابی آموزشی	۱
۲: نسبت اعضای هیئت علمی با مرتبه استادیار و بالاتر به کل اعضای هیئت علمی		
۳: نرخ توسعه رشته‌های تحصیلات تکمیلی		
۴: نسبت دانشجویان تحصیلات تکمیلی به کل دانشجویان		
۵: تعداد سرفصلهای دروس بازنگاری شده به کل سرفصلها		
۶: نسبت جمعیت دانشجویی ۱۸ تا ۲۴ سال به کل جمعیت ۱۸ تا ۲۴ سال کشور		
۷: نرخ رشد طرح ارزیابی (درونی و بیرونی) در دانشگاههای دولتی تابعه		
۸: نرخ رشد تعداد دانشجویان به تفکیک مقطع تحصیلی (دانشگاههای دولتی، غیرانتفاعی، پیام‌نور و علمی- کاربردی)		
۹: نرخ رشد ثبت نام آزمونهای ورودی به صورت اینترنتی به کل ثبت‌نامه‌های آزمون کارشناسی ارشد		
۱۰: نسبت دانشجویان (غیرانتفاعی و غیردولتی و شبانه) به کل دانشجویان		
۱۱: نرخ رشد آزمونهای تافل برگزار شده به صورت IBT		

جدول ۱: ادامه شاخصهای اختصاصی ارزیابی عملکرد حوزه ستادی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شاخص	عامل	ردیف
۱: تعداد مقالات نمایه شده علمی- پژوهشی و تألیف کتاب	عامل پژوهشی و فناوری	۲
۲: نرخ رشد تعداد بررسی و ثبت اختراعات علمی		
۳: تعداد پژوهشگران در میلیون نفر جمعیت		
۴: نرخ رشد تعداد واحدهای فناور مستقر در پارکها و مراکز رشد علم و فناوری		
۵: نرخ رشد حمایت مالی طرحهای نیمه صنعتی و صندوقهای پژوهش و فناوری		
۶: نرخ رشد تعداد شاغلین دانش بنیان در پارکها و مراکز رشد و واحدهای فناور مستقر در پارکها و مراکز رشد علم و فناوری		
۷: تعداد مقالات ارائه شده در کنفرانسهای ملی و بین المللی		
۸: نرخ رشد تعداد پارکها و مراکز رشد علم و فناوری		
۹: نسبت درآمدهای حاصل از طرحهای قراردادی یا پیمانی برون سازمانی به درون سازمانی		
۱۰: نسبت مراکز تحقیقاتی غیردولتی به کل مراکز تحقیقاتی		
۱: نرخ رشد تعداد کرسیهای زبان و ادبیات فارسی و ایران پژوهشی در دیگر کشورها	همکاریهای علمی و بین المللی	۳
۲: نرخ رشد تعداد سفرهای علمی (فرصتهای مطالعاتی، کنفرانسها و سمینارها) اعضای هیئت علمی اعزامی به خارج از کشور		
۳: نرخ رشد تعداد هیئتهای اعزامی برای شرکت در جلسات و نشستهای ادواری و غیرادواری سازمانهای تخصصی بین المللی		
۴: نرخ رشد تعداد استادان زبان فارسی اعزامی به دیگر کشورها		
۵: تعداد میزبانی از هیئتهای خارجی مدعو (دعوتهای علمی و رسمی)		
۱: نرخ رشد درآمد اختصاصی دانشگاهها و مراکز پژوهشی و فناوری در سال مینا	عمرانی، مالی و پشتیبانی	۴
۲: نرخ رشد بودجه تجهیزات آموزشی و پژوهشی (دانشگاهها و مؤسسات پژوهشی) نسبت به سال مینا		
۳: نرخ رشد فضاهای کالبدی موجود و در دست احداث دانشگاهها و مراکز پژوهشی و فناوری نسبت به سال مینا		
۴: نرخ رشد بودجه آموزش کارکنان و خدمات رفاهی به کل بودجه حوزه ستادی وزارت		
۵: تعداد ردیفهای مستقل بودجه اخذ شده در سال جاری به تعداد ردیفهای مستقل بودجه اخذ شده در سال مینا		
۶: وجود برنامه های مدون و مستند برای بهبود وضعیت معیشتی و رفاهی و ارتقای قدر و منزلت اعضای هیئت علمی		
۷: نرخ رشد بانکهای اطلاعاتی تخصصی ایجاد شده حوزه وزارتی به صورت برخط و ارتباط تأخیری (On-line, Off-line) نسبت به سال مینا		
۸: نرخ رشد فضاهای کالبدی مقاوم و تعمیرات اساسی شده نسبت به سال مینا		

شاخص	عامل	ردیف
۱: نرخ تأمین اعضای هیئت علمی دانشگاهها از طریق اعطای بورس تحصیلی داخل و خارج	دانشجویی و فرهنگی	۵
۲: میزان استفاده دانشجویان دوره‌های دکتری داخل از فرصتهای تحقیقاتی به تفکیک بورسیه و آزاد		
۳: نرخ رشد اعتبارات پرداخت شده صندوق رفاه		
۴: نرخ رشد برنامه‌ها و تولیدات فرهنگی دانشجویی نسبت به سال مینا		
۵: نرخ رشد طرحهای تصویب شده در جشنواره‌ها (علمی، پژوهشی، فناوری)		
۶: نرخ رشد سالن‌های تندرستی، خانه‌های فرهنگ و اردوگاههای فرهنگی دانشگاهها		
۷: نرخ رشد انجمنهای علمی، کانون‌های فرهنگی، ورزشی، نسبت به تعداد کل جمعیت دانشجویان		
۸: نسبت تعداد دانشجویان شرکت کننده در المپیادهای علمی فرهنگی، ورزشی به کل جمعیت دانشجویان		
۱: تعداد جلسات برگزار شده هیئت امنا و کمیسیونهای دایمی هیئت امنای مرکزی و زیرمجموعه‌های تخصصی وابسته به دانشگاهها و مراکز پژوهشی و فناوری در سال	هیئت امنا و هیئت ممیزه مرکزی	۶
۲: تعداد پرونده‌های مورد بررسی اعضاء هیئت علمی متقاضی ارتقا در هیئت ممیزه‌ها		
مجموع شاخصهای اختصاصی ارزیابی عملکرد حوزه ستادی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری: ۴۴ شاخص		

جدول ۲: شاخصهای اختصاصی ارزیابی عملکرد حوزه دانشگاهی وزارت علوم، تحقیقات و

فناوری

شاخص	عامل	ردیف
۱: نسبت طرحهای پژوهشی انجام شده به ازای یک عضو هیئت علمی	هیئت علمی	۱
۲: سرانه مقالات علمی چاپ شده در مجلات معتبر علمی بین‌المللی / علمی- پژوهشی / علمی - ترویجی داخل به ازای یک عضو هیئت علمی		
۳: سرانه کتب علمی (تألیفی / ترجمه شده) چاپ شده به ازای یک عضو هیئت علمی		
۴: نسبت اعضای هیئت علمی به تفکیک مرتبه علمی (استاد / دانشیار / استادیار / مربی) به کل اعضاء هیئت علمی		
۱: نسبت بودجه تخصیصی دانشگاه به تفکیک آموزشی / پژوهشی / عمرانی به کل بودجه دانشگاه	بودجه	۲
۲: نسبت بودجه فناوری و اطلاع‌رسانی دانشگاه به کل بودجه دانشگاه		
۳: کل بودجه تخصیصی به امور رفاهی به تفکیک اعضای هیئت علمی / دانشجویان / کارکنان به کل بودجه تخصیصی به دانشگاه		
۴: نسبت بودجه فرهنگی و فوق برنامه دانشگاه به کل بودجه دانشگاه		

شاخص	عامل	ردیف
۵: مجموع درآمدهای اختصاصی دانشگاه به تفکیک آموزشی/ پژوهشی/ ارائه خدمات مشاوره‌ای و تخصصی به کل بودجه تخصصی دانشگاه		
۱: نسبت رشته‌های تحصیلی مقطع تحصیلات تکمیلی به کل رشته‌های تحصیلی	دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی	۳
۲: نسبت دوره‌های مشترک برگزار شده با دانشگاه‌های معتبر خارجی در زمینه فناوریهای نوین به کل دوره‌های آموزشی برگزار شده در دانشگاه		
۳: نسبت دوره‌های آموزشی مشترک برگزار شده با دانشگاه‌های معتبر خارجی به کل دوره‌های آموزشی برگزار شده در دانشگاه		
۴: نسبت رشته‌های تحصیلی به تفکیک مقطع (کاردانی/ کارشناسی/ کارشناسی ارشد/ دکترای حرفه‌ای/ دکترای تخصصی) به کل رشته‌های تحصیلی		
۵: نسبت گروه‌های آموزشی مجری طرح ارزیابی درونی به کل گروه‌های آموزشی دانشگاه		
۱: نسبت سمینارها و همایشهای علمی - تخصصی برگزار شده در سطح بین‌المللی/ ملی/ دانشگاهی به کل سمینارها و همایشهای دانشگاه	پژوهش و فناوری	۴
۲: نسبت طرح‌های پژوهشی منعقد شده با بخش خدمات و صنعت به کل طرح‌های پژوهشی		
۳: وجود مراکز آموزش الکترونیکی در دانشگاه		
۴: نسبت طرح‌های پژوهشی بنیادی به طرح‌های پژوهشی کاربردی		
۵: نسبت طرح‌های پژوهشی بنیادی به طرح‌های پژوهشی توسعه‌ای		
۶: تعداد واحدهای مستقر در دانشگاه به تفکیک کارآفرینی/ مراکز رشد/ واحدهای دانش‌بنیان مستقر در مراکز رشد	امکانات و تجهیزات آموزشی، کمک‌آموزشی، پژوهشی، فناوری و رفاهی	۵
۱: پهنای باند اینترنت دانشگاه		
۲: سرانه فضای آموزشی و کمک آموزشی به ازای هر دانشجو		
۳: سرانه کتاب فارسی/ لاتین موجود در کتابخانه‌های دانشگاه به ازای هر دانشجو		
۴: تعداد کل نودهای کامپیوتر به کل کامپیوترهای دانشگاه		
۵: سرانه نشریات فارسی/ لاتین موجود در کتابخانه‌های دانشگاه به ازای هر دانشجو		
۶: سرانه فضای خوابگاهی به ازای هر دانشجو		
۷: نسبت مراکز پژوهشی وابسته به دانشگاه به کل گروه‌های آموزشی دانشگاه	دانشجو	۶
۱: نسبت دانشجویان موفق به اخذ نشانها و جوایز علمی (در سطح ملی و بین‌المللی)		
۲: نسبت دانشجویان به تفکیک مقطع (کاردانی/ کارشناسی/ کارشناسی ارشد/ دکترای حرفه‌ای/ دکترای تخصصی) به کل دانشجویان		
۳: نسبت دانشجویان خارجی جذب شده دانشگاه به کل دانشجویان	دانش آموخته	۷
۱: نسبت دانش‌آموختگان به تفکیک مقطع (کاردانی/ کارشناسی/ کارشناسی ارشد/ دکترای حرفه‌ای/ دکترای تخصصی) به کل دانش‌آموختگان		
مجموع شاخصهای اختصاصی ارزیابی عملکرد حوزه دانشگاهی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری: ۳۱ شاخص		

سؤال پژوهشی سوم: روند تغییرات عوامل و شاخصهای ارزیابی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری چگونه است؟
سؤال پژوهشی چهارم: عملکرد حوزه‌های ستادی و دانشگاهی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از چه مطلوبیتی برخوردار است؟
نظر به اینکه در تحلیل داده‌های حوزه ستادی و دانشگاهی میزان مطلوبیت آنها^۱ نیز تعیین شده است، لذا، پاسخ سؤالهای پژوهشی سوم و چهارم در ذیل عوامل مورد ارزیابی به صورت توأم ارائه شده است.

۸. ۱. حوزه ستادی

۸. ۱. ۱. عامل آموزشی، سنجش علمی و ارزشیابی آموزشی

یافته‌های حاصل از بررسی این عامل مؤید رشد شاخصهای بهبود هرم اعضای هیئت علمی، گسترش دوره‌های تحصیلات تکمیلی، حرکت دانشگاه جامع علمی-کاربردی به سمت آموزشهای مهارتی، کاربردی و گسترش دوره‌های کاردانی، افزایش پوشش تحصیلی دانشگاههای پیام‌نور و غیرانتفاعی و به تبع آن افزایش جمعیت دانشجویی است. افزون بر این، به موازات گسترش کمی آموزش عالی، بهبود مستمر و ارتقای کیفیت علمی نیز از رهگذار رویکردهای علمی و بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته و بر نهادینه‌شدن فرهنگ ارزشیابی، اعتبارسنجی و تضمین کیفیت در عملیاتی‌ترین سطوح آموزش عالی (گروههای آموزشی) تأکید شده است. برگزاری آزمونهای اینترنتی و الکترونیکی و گسترش آن در کلیه فعالیتها و فرایندهای کاری نیز از جمله اقدامهای چشمگیر در سال ۱۳۸۵ محسوب می‌شود. ضمن اینکه نسبت دانشجویان غیر انتفاعی و شبانه به کل دانشجویان نیز افزایش یافته است و می‌تواند مبین پوشش آموزش عالی برای قشرهای جامعه متناسب با بضاعت علمی و مالی آنها باشد. با این حال، تدارک تمهیداتی به منظور متناسب‌سازی جذب اعضای هیئت علمی با دوره‌های

---

۱. معیار مطلوبیت عملکرد وزارت بر اساس تطابق عملکرد با اهداف برنامه چهارم توسعه، برنامه‌های وزیر و ریاست محترم جمهوری و مأموریتهای وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بوده است. لذا، معیار ۱۰۰۰ به عنوان آماره عملکرد مطلوب در حوزه‌های ستادی و دانشگاهی در نظر گرفته شده است و در صورت رعایت شدن معیارهای مذکور در عوامل و شاخصهای ارزیابی، کلیه امتیاز مربوط به آنها اختصاص داده شده است. نحوه تعیین امتیاز برای عوامل و شاخصهای ارزیابی در زیرعنوان «روش پژوهش» توضیح داده شده است.

آموزشی و جمعیت دانشجویی، گسترش دوره‌های تحصیلات تکمیلی و شبانه نیز ضروری است. نکته قابل تأمل آن است که میزان پذیرش دانشجویان تحصیلات تکمیلی در سالهای اخیر افزایش یافته است، با این حال در شاخص مربوط، نسبت دانشجویان تحصیلات تکمیلی به کل دانشجویان لحاظ شده است. از این رو، پذیرش چشمگیر دانشجویان دوره‌های کارشناسی موجب افزایش قابل توجه تأثیر آن در شاخص «نسبت دانشجویان تحصیلات تکمیلی به کل دانشجویان» شده و رشد منفی شاخص مذکور را موجب شده است. از این رو، نباید انتظار داشت یکباره شاخصهای مذکور از رشد مثبتی برخوردار شوند، چرا که این امر مستلزم برنامه‌ریزی کلان و بلند مدت و حصول نتایج آن زمانبر است. در حوزه بازنگری سرفصلهای برنامه درسی و جذب اعضای هیئت علمی باید توجه خاصی مبذول شود. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: خلاصه نتایج بررسی عامل آموزشی، سنجش علمی و ارزشیابی آموزشی

شاخص	عملکرد ۸۵	میانگین سه سال گذشته	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز در ارزیابی
نسبت اعضای هیئت علمی با مرتبه استادیار و بالاتر به کل اعضای هیئت علمی	۶۰٫۲۶	۷۰٫۰۱	۲۲٫۲۲	۱۹٫۱۳
نسبت عضو دانشجویان تحصیلات تکمیلی به کل دانشجویان	۵٫۱۳	۶٫۷	۲۰٫۷۳	۱۷٫۵۲
نسبت هیئت علمی تمام وقت به دانشجوی روزانه دانشگاههای دولتی	۵٫۰۴	۵٫۵۶	۲۲٫۳۹	۲۰٫۳۳
نرخ رشد تعداد دانشجویان به تفکیک مقطع تحصیلی (دانشگاههای دولتی، غیر انتفاعی، پیام نور و علمی کاربردی)	۱۵۷۶۹۰۰	۹۴۴۹۴۰	۱۷٫۷۹	۱۷٫۷۹
تعداد سرفصلهای دروس بازنگری شده به کل سرفصلها	۴٫۲۳	۸٫۴۷	۲۰٫۳۷	۱۰٫۳۶
نرخ توسعه رشته‌های تحصیلات تکمیلی	۴۵۰۷	۳۵۸۹٫۶۷	۲۱٫۹۰۲	۲۱٫۹۰
نسبت دانشجویان (غیرانتفاعی غیردولتی و شبانه) به کل دانشجویان	۲۱٫۱۹	۲۰٫۰۲	۱۶٫۴۲	۱۶٫۴۲
نرخ رشد طرح ارزیابی (درونی و بیرونی) در دانشگاههای دولتی تابعه	۵۴۱	۳۷۵	۱۷٫۹۹	۱۷٫۹۹

۱۶,۷۵	۱۶,۷۵۰	۳۲۰۹۴۴	۴۲۴۱۱۵	نرخ رشد ثبت نام آزمونهای ورودی به صورت اینترنتی به کل ثبت نامهای آزمون کارشناسی ارشد ^۱
۱۴,۶۸	۱۴,۶۸	۳,۶۷	۲۳	نرخ رشد آزمونهای تافل برگزار شده به صورت IBT
۱۷۲,۸۷	۱۹۱,۶۱			امتیاز کسب شده عامل

۸. ۱. ۲. عامل پژوهش و فناوری

یافته‌های حاصل از بررسی این عامل مبین رشد مثبت اکثر شاخصهای مربوط از جمله تعداد پژوهشگران در میلیون نفر جمعیت، تألیف کتب و مقالات، تعداد مراکز تحقیقاتی (دولتی و غیردولتی)، مقالات ارائه شده در کنفرانسها، تعداد پارکها و مراکز رشد، تعداد شاغلان دانش بنیان پارکها و مراکز رشد و فناوری، تعداد بررسی و ارزیابی ثبت اختراعات علمی است. ضمن اینکه در زمینه‌هایی همچون درآمدزایی از طرحهای پژوهشی و حمایت مالی از طرحهای نیمه صنعتی و صندوقهای پژوهش و فناوری نیز باید تمهیدات لازم جهت رسیدن به وضعیت مطلوب اندیشیده شود. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

۱. این شاخص به بررسی نرخ رشد ثبت نام آزمونهای ورودی به صورت اینترنتی به کل ثبت نامهای آزمون کارشناسی ارشد پرداخته است. با این حال، به دلیل آنکه در سال ۸۵ کلیه ثبت نامهای آزمون کارشناسی ارشد به صورت اینترنتی انجام شده و در سالهای پیش از آن، ثبت نام به شیوه سنتی صورت گرفته است، در اینجا نسبت آزمونهای اینترنتی به کل ثبت نامهای آزمون کارشناسی ارشد بیان نشده و تعداد ثبت نامها ذکر شده است.

جدول ۲: خلاصه نتایج بررسی عامل پژوهش و فناوری

شاخص	عملکرد ۸۵	میانگین سه سال گذشته	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز در ارزیابی
تعداد پژوهشگران در میلیون نفر جمعیت	۴۶۴,۳۲	۳۷۷,۵۲	۲۰,۵۰	۲۰,۵۰
نسبت درآمدهای حاصل از طرحهای قراردادی یا پیمانی برون سازمانی به درون سازمانی	۱,۳۹	۰,۹۹	۱۷,۵۴	۱۷,۵۴
تعداد مقالات نمایه شده علمی - پژوهشی و تألیف کتاب	۱۲۲۷۲	۱۰۹۳۳	۲۱,۳۴	۲۱,۳۴
تعداد مقالات ارائه شده در کنفرانسهای ملی و بین المللی	۱۷۱۲۴	۱۳۴۹۰	۱۸,۷۰	۱۸,۷۰
نسبت مراکز تحقیقاتی غیر دولتی به کل مراکز تحقیقاتی	۲۸,۶۶	۲۰,۹۴	۱۶,۶۹	۱۶,۶۹
نرخ رشد تعداد پارکها و مراکز رشد علم و فناوری	۵۸	۴۷,۶۷	۱۷,۷۱	۱۷,۷۱
نرخ رشد تعداد واحدهای فناور مستقر در پارکها و مراکز رشد علم و فناوری	۸۲۴	۴۹۰,۶۷	۲۰,۱۲	۲۰,۱۲
نرخ رشد تعداد شاغلان دانش بنیان در پارکها، مراکز رشد و واحدهای فناور مستقر در پارکها و مراکز رشد علم و فناوری	۴۶۰۸	۲۶۲۴	۱۸,۹۲	۱۸,۹۲
نرخ رشد حمایت مالی طرحهای نیمه صنعتی و صندوقهای پژوهش و فناوری	۳۵۰	۸۲۳	۱۹,۱۲	۸,۱۳
نرخ رشد تعداد بررسی و ارزیابی ثبت اختراعات علمی	۱۹۸	۵۷,۳۳	۲۰,۹۲	۲۰,۹۲
امتیاز کسب شده در عامل			۱۹۱,۵۴	۱۸۰,۵۶

۸. ۱. ۳. عامل همکاریهای علمی بین المللی

عامل همکاریهای علمی و بین المللی حاکی از پویایی وزارتخانه در ادای وظایف محول شده در حوزه گسترش همکاریها و تبادلات فرامرزی است. تعداد کرسیهای زبان و ادبیات فارسی و ایران پژوهی، اعزام استادان زبان و ادبیات فارسی، هیئتهای اعزامی و سفرهای علمی جامعه علمی به خارج از کشور و نیز میزبانی از هیئتهای خارجی با دارا بودن روند رشد مثبت، در مجموع بیانگر وضعیت مطلوب عملکردی عامل مذکور است. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: خلاصه نتایج بررسی عامل همکاریهای علمی و بین‌المللی

امتیاز در ارزیابی	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	میانگین سه سال گذشته	عملکرد ۸۵	شاخص
۳۵,۵۴	۳۵,۵۴	۱۸	۲۳	نرخ رشد تعداد کرسیهای زبان و ادبیات فارسی و ایران‌پژوهی در دیگر کشورها
۳۱,۸۱	۳۱,۸۱	۱۸	۲۳	نرخ رشد تعداد استادان زبان فارسی اعزامی به دیگر کشورها
۳۲,۲۹	۳۲,۲۹	۷,۶۷	۱۱	نرخ رشد تعداد هیئتهای اعزامی برای شرکت در جلسات و نشستهای ادواری و غیر ادواری سازمانهای تخصصی بین‌المللی
۲۸,۵۶	۲۸,۵۶	۱۲,۳۳	۱۵	تعداد میزبانی از هیئتهای خارجی مدعو
۳۵,۲۱	۳۵,۲۱	۴۰,۲	۹۸۲	نرخ رشد تعداد سفرهای علمی (فرصتهای مطالعاتی، کنفرانسها و سمینارها) اعضای هیئت علمی اعزامی به خارج از کشور
۱۶۳,۴۱	۱۶۳,۴۱			امتیاز کسب شده عامل

۸. ۱. ۴. عامل عمرانی، مالی و پشتیبانی

یافته‌های حاصل از بررسی این عامل در خصوص شاخصهایی همچون بودجه آموزش کارکنان و خدمات رفاهی، بودجه تجهیزات آموزشی و پژوهشی، ردیفهای مستقل بودجه، درآمد اختصاصی، ایجاد بانکهای اطلاعاتی تخصصی، فضاهاى کالبدی [موجود و در دست احداث] و در نهایت، وجود برنامه بهبود وضعیت معیشتی و رفاهی اعضای هیئت‌علمی حاکی از اهتمام وزارتخانه به ایجاد زیرساختهای لازم برای توسعه آموزش عالی است. در واقع، مطلوبیت این عامل حاصل تعامل و جهتگیری مشترک وزارت متبوع، دولت و مجلس است و می‌تواند تأثیرات چشمگیری را بر ارتقای کیفیت عملکرد وزارت داشته باشد. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: خلاصه نتایج بررسی عامل عمرانی، مالی و پشتیبانی

شاخص	عملکرد ۸۵	میانگین سه سال گذشته	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز در ارزیابی
نرخ رشد بودجه آموزش کارکنان و خدمات رفاهی به کل بودجه حوزه ستادی وزارت	۱۱,۹۴	۶,۷۹	۱۹,۳۶	۱۹,۳۶
نرخ رشد بودجه تجهیزات آموزشی و پژوهشی (دانشگاهها و مؤسسات پژوهشی) نسبت به سال مینا	۱۶۰,۳۳۳۳	۲۴۸۶۲۸	۲۰,۴۲	۲۰,۴۲
تعداد ردیفهای مستقل بودجه اخذ شده در سال جاری به تعداد ردیفهای مستقل بودجه اخذ شده در سال مینا	۴	۳,۳۳	۱۸,۸۸	۱۸,۸۸
نرخ رشد درآمد اختصاصی دانشگاهها و مراکز پژوهشی و فناوری در سال مینا	۱۶۰,۳۳۷۸	۱۶۵۳۰۸۹	۲۲,۵۴	۲۲,۵۴
نرخ رشد بانکهای اطلاعاتی تخصصی ایجادشده حوزه وزارتی به صورت برخط و ارتباط تأخیری (off-line, on-line) نسبت به سال مینا	۳۰	۱۲	۱۷,۹۷	۱۷,۹۷
وجود برنامه‌های مدون و مستند برای بهبود وضعیت معیشتی و رفاهی و ارتقای قدر و منزلت اعضای هیئت علمی	+	+	۱۸,۶۵	۱۸,۶۵
نرخ رشد فضاهای کالبدی موجود و در دست احداث دانشگاهها و مراکز پژوهشی و فناوری نسبت به سال مینا	۹۲۳۰۰۰۰	۶۴۰۸۷۶۹	۲۰,۳۳	۲۰,۳۳
نرخ رشد فضاهای کالبدی مقاوم و تغییرات اساسی شده نسبت به سال مینا	۴۴۳۲۰۰	۳۴۴۵۳۳	۱۷,۶۸	۱۷,۶۸
امتیاز کسب شده عامل			۱۵۵,۸۳	۱۵۵,۸۳

۸. ۱. ۵. عامل دانشجویی و فرهنگی

یافته‌های حاصل از بررسی این عامل جهت‌گیریهای کلی برنامه‌ها و فرایندهای کاری زیرسیستم های آموزش عالی و میزان مطلوبیت آنها را نمایان ساخته و حاکی از رشد قابل قبول کلیه شاخصهای مورد بررسی است. برای مثال، حمایتها و کمکهای مالی به دانشجویان در قالب صندوق رفاه، برنامه‌ها و فعالیتهای فرهنگی، انجمنهای علمی و مشارکت در

فرانک مختاریان، رضا محمدی، کوروش پرند و عبدالرسول پور عباس ۹۵

المپیادهای مختلف از رشد مثبتی برخوردار است. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵: خلاصه نتایج بررسی عامل دانشجویی و فرهنگی

شاخص	عملکرد ۸۵	میانگین سه سال گذشته	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز در ارزیابی
نرخ تأمین اعضا هیئت علمی دانشگاهها از طریق اعطای بورس تحصیلی داخل و خارج	۳۵۴	۳۷۸	۲۰,۸۵	۱۹,۴۹
میزان استفاده دانشجویان دوره‌های دکتری داخل از فرصتهای تحقیقاتی به تفکیک بورسیه و آزاد	۴۷۰	۱۹۹	۲۰,۸۵	۲۰,۸۵
نرخ رشد سالنهای تندرستی، خانه‌های فرهنگ و اردوگاههای فرهنگی دانشگاهها	۶۸	۴۳	۱۸,۲۸	۱۸,۲۸
نسبت تعداد دانشجویان شرکت کننده در المپیادهای علمی، فرهنگی و ورزشی به کل جمعیت دانشجویان	۰,۵۰	۰,۴۱	۱۶,۷۵	۱۶,۷۵
نرخ رشد انجمنهای علمی، فرهنگی و ورزشی نسبت به تعداد کل جمعیت دانشجویان	۰,۲۱	۰,۱۷	۱۷,۹۲	۱۷,۹۲
نرخ رشد اعتبارات پرداخت شده صندوق رفاه	۷۵۸۳۵۲۳۹۴	۳۳۱۵۵۶۸۶۸	۱۸,۶۳	۱۸,۶۳
نرخ رشد برنامه‌ها و تولیدات فرهنگی دانشجویی نسبت به سال مبنا	۴۵۲۵	۳۵۶۹	۱۸,۶۳	۱۸,۶۳
نرخ رشد طرحهای تصویب شده در جشنواره‌ها (علمی، پژوهشی، فناوری،...)	۴۳	۳۵۶۷	۱۸,۵۱	۱۸,۵۱
امتیاز کسب شده در عامل			۱۵۰,۴۲	۱۴۹,۶

۸. ۱. ۶. عامل هیئتهای امانا و ممیزه

عامل هیئتهای امانا و ممیزه حاکی از سیاست تمرکززدایی و تفویض اختیار و مسئولیت براساس رأی و خردجمعی جامعه علمی کشور است. برگزاری جلسات هیئت امانا، کمیسیونهای دایمی و زیر مجموعه‌های تخصصی با ۱۲۶/۱۳ درصد رشد نسبت به سال مبنا و تعداد پرونده‌های مورد بررسی اعضای هیئت علمی متقاضی ارتقا در هیئت ممیزه‌ها با رشد منفی

۲۳/۵۳ درصدی، مطلوبیت نسبی این عامل را نشان می‌دهد. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول ۶ ارائه شده است

جدول ۶: خلاصه نتایج بررسی عامل هیئتهای امنا و ممیزه

شاخص	عملکرد ۸۵	میانگین سه سال گذشته	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز در ارزیابی
تعداد جلسات برگزار شده کمیسیونهای دایمی هیئت امنای مرکزی و دانشگاهها و مراکز پژوهشی و فناوری در سال	۶۰۳	۲۶۶	۷۱,۲۴	۷۱,۲۴
تعداد پرونده‌های مورد بررسی اعضای هیئت علمی متقاضی ارتقا در هیئت ممیزه‌ها	۱۳	۱۷	۷۵,۹۳	۵۸,۷
امتیاز کسب شده عامل			۱۴۷,۱۷	۱۲۹,۳۱

۲.۸. عوامل مورد ارزیابی در حوزه دانشگاهی

۲.۸.۱. عامل اعضای هیئت علمی

یافته‌های حاصل از بررسی این عامل نشان دهنده عدم مطلوبیت وضعیت کلی طرحهای پژوهشی، مقالات و کتب به ازای یک عضو هیئت علمی و سیطره حوزه آموزش بر سایر حوزه‌ها از جمله پژوهش است. با این حال، نسبت اعضای هیئت علمی با مرتبه استادیار، دانشیار و استاد نسبت به سال مینا رشد مثبتی را نشان می‌دهند؛ ضمن اینکه شمار اعضای هیئت علمی با مرتبه مربی نیز در وضعیت رو به رشدی قرار داشته است و با استمرار روند ارتقای آنها، شاهد بهبود هرم اعضای هیئت علمی خواهیم بود. قسمت اعظم این تغییر مطلوب را می‌توان به سیاستهای وزارتخانه برای ارائه فرصتهای ادامه تحصیل و توسعه منابع انسانی موجود نسبت داد. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷: خلاصه نتایج بررسی عامل هیئت علمی

شاخص	عملکرد ۸۵	میانگین ۲ سال گذشته	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز در ارزیابی
نسبت طرح‌های پژوهشی به اتمام رسیده به کل اعضای هیئت علمی	۱۳,۷۱	۱۵,۹۴	۴۵,۱۲	۳۸,۸۰
سرانه مقالات علمی چاپ شده در مجلات معتبر علمی بین‌المللی به ازای یک عضو هیئت علمی	۰,۲۸	۰,۲۸	۱۶,۲۵	۱۶,۲۱
سرانه مقالات علمی چاپ شده در مجلات معتبر علمی - پژوهشی داخل به ازای یک عضو هیئت علمی	۰,۱۳	۰,۲۶	۱۵,۲۷	۷,۸۰
سرانه مقالات علمی چاپ شده در مجلات علمی - ترویجی داخل به ازای یک عضو هیئت علمی	۰,۱۲	۰,۱۵	۱۱,۱۵	۸,۷۹
سرانه کتب علمی (تألیفی) چاپ شده به ازای یک عضو هیئت علمی	۰,۰۵	۰,۰۴	۲۲,۱۹	۲۲,۱۹
سرانه کتب علمی (ترجمه شده) چاپ شده به ازای یک عضو هیئت علمی	۰,۰۲	۰,۰۳	۱۷,۸۵	۱۴,۶۶
نسبت اعضای هیئت علمی با مرتبه علمی استاد به کل اعضای هیئت علمی	۶,۵۲	۶,۰۳	۱۱,۱۵	۱۱,۱۵
نسبت اعضای هیئت علمی با مرتبه دانشیاری به کل اعضای هیئت علمی	۱۱,۸۶	۱۱,۱۵	۱۱,۳۴	۱۱,۳۴
نسبت اعضای هیئت علمی با مرتبه استادیاری به کل اعضای هیئت علمی	۴۹,۱۸	۴۸,۳۰	۱۱,۶۹	۱۱,۶۹
نسبت اعضای هیئت علمی با مرتبه مربی به کل اعضای هیئت علمی ^۱	۳۲,۴۴	۳۴,۵۲	۵,۸۱	۵,۴۶
جمع امتیاز کسب شده			۱۶۷,۸۲	۱۴۸,۰۹

۸. ۲. ۲. عامل بودجه

یافته‌های حاصل از بررسی این عامل، نشان دهنده آن است که در سال ۱۳۸۵ به رغم تلاش وزارت برای افزایش بودجه مورد نیاز فعالیتهای دانشگاهی و رشد قابل توجه آن نسبت

۱. نتایج ارزیابی نسبت اعضای هیئت علمی با مرتبه مربی به کل اعضای هیئت علمی، نشان دهنده رشد منفی این شاخص و حاکی از رشد هرم علمی اعضای هیئت علمی به مراتب علمی بالاتر از مربی است.

به سال مینا، هنوز در مواردی در بودجه تخصیصی به هر فعالیت به کل بودجه تخصیصی دانشگاه، رشدی ملاحظه نشده است و ضرورت برنامه‌ریزی دقیق‌تر در این حوزه احساس می‌شود. با وجود این، در فعالیتهای عمرانی، فناوری و اطلاع‌رسانی، فرهنگی و فوق برنامه و بودجه‌های آموزشی، پژوهشی، فناوری، عمرانی، امور رفاهی، امور فرهنگی و فوق برنامه رشد مثبتی حاصل شده است. ضمن اینکه درآمدهای اختصاصی دانشگاهها از محل فعالیتهای آموزشی، پژوهشی و خدمات تخصصی، نسبت به سال مینا، در سطح مطلوبی قرار دارد. با این حال، نیاز به برنامه‌ریزی درازمدت برای کسب درآمدهای بیشتر از طریق گسترش فعالیتهای ارتباطی و عرضه خدمات تخصصی آنها به بخشهای مختلف جامعه نیز احساس می‌شود. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸: خلاصه نتایج بررسی عامل بودجه

شاخص‌ها	عملکرد ۸۵	میانگین ۲ سال گذشته	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز در ارزیابی
نسبت بودجه آموزشی دانشگاه به کل بودجه دانشگاه	۸۵,۱۳	۹۳,۱۶	۱۱,۳۱	۱۰,۳۴
نسبت بودجه پژوهشی دانشگاه به کل بودجه دانشگاه	۹,۸۲	۹,۴۳	۱۲,۳۷	۱۲,۳۷
نسبت بودجه عمرانی دانشگاه به کل بودجه دانشگاه	۲۹,۷۲	۲۹,۵۲	۱۱,۲۹	۱۱,۲۹
نسبت بودجه فناوری و اطلاع رسانی دانشگاه به کل بودجه دانشگاه	۳,۴۶	۲,۹۰	۳۱,۶۳	۳۱,۶۳
کل بودجه تخصیصی به امور رفاهی (دانشجویان، اعضای هیئت علمی و کارکنان)	۹,۹۴	۹,۸۲	۳۰,۲۴	۳۰,۲۴
نسبت بودجه فرهنگی و فوق برنامه دانشگاه به کل بودجه دانشگاه	۸,۹۹	۳,۵۱	۲۹,۶۲	۲۹,۶۲
مجموع کل درآمدهای به دست آمده از فعالیتهای آموزشی دانشگاه	۱۳,۸۶	۱۵,۸۴	۷,۱۹	۶,۲۹
مجموع کل درآمدهای به دست آمده از فعالیتهای پژوهشی دانشگاه	۵,۲۰	۵,۴۳	۸,۹۳	۸,۵۵
مجموع کل درآمدهای به دست آمده از فعالیتهای مشاوره ای عرضه شده توسط دفاتر مشاوره و ارتباط با صنعت دانشگاه	۲,۵۴	۲,۷۴	۷,۲۹	۶,۷۶
جمع امتیاز کسب شده			۱۴۹,۸۷	۱۱۷

۸. ۲. ۳. عامل دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی

یافته‌های حاصل از بررسی این عامل روند رو به رشد رشته‌های تحصیلی مقاطع تحصیلات تکمیلی در سطوح کارشناسی‌ارشد، دکترای تخصصی و حرفه‌ای، دوره‌های آموزشی مشترک برگزار شده با دانشگاه‌های معتبر خارجی و مهم تر از همه رشد فعالیت راهبردی ارزیابی درونی در سطح گروه‌های آموزشی دانشگاهها را نمایان می‌سازد؛ ضمن اینکه در مواردی همچون رشته‌های تحصیلی مقطع دکترای حرفه‌ای، کارشناسی و دوره‌های مشترک با دانشگاه‌های معتبر خارجی و فناوریهای نوین باید اقدامهای راهبردی برای رفع کمبودها و حصول به وضعیت مطلوب به صورت گیرد. با این حال، به رغم رشد منفی برخی از شاخصها از جمله رشته‌های تحصیلی مقطع دکترای حرفه‌ای به کل رشته‌های تحصیلی دانشگاهی، سنجش نرخ رشد آنها نسبت به سال مبنا حاکی از رشد مثبت است و سیاستهای کلان وزارت علوم در توسعه رشته‌ها و دوره‌های آموزشی متناسب با نیازهای جامعه و تقاضای روزافزون برای ورود به آموزش عالی را نمایان می‌سازد. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول ۹ ارائه شده است.

جدول ۹: خلاصه نتایج بررسی عامل دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی

شاخص	عملکرد ۸۵	میانگین ۲ سال گذشته	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز در ارزیابی
نسبت رشته‌های تحصیلی مقطع تحصیلات تکمیلی به کل رشته‌های تحصیلی دانشگاه	۵۸,۶۹	۵۷,۵۹	۳۵,۰۷	۳۵,۰۷
نسبت دوره های مشترک برگزار شده با دانشگاه‌های معتبر خارجی در زمینه فناوریهای نوین به کل دوره ها	۸	۹,۵	۳۱,۸۷	۲۶,۸۴
تعداد دوره های آموزشی مشترک برگزار شده با دانشگاه‌های معتبر خارجی	۳۳	۱۹	۲۸,۶۱	۲۸,۶۱
نسبت رشته های تحصیلی مقطع کاردانی به کل رشته‌های تحصیلی دانشگاه	۳,۹۳	۳,۶۱	۲,۶۶	۲,۶۶
نسبت رشته های تحصیلی مقطع کارشناسی به کل رشته‌های تحصیلی دانشگاه	۳۷,۳۸	۳۸,۸۰	۵,۸۱	۵,۶۰
نسبت رشته های تحصیلی مقطع کارشناسی ارشد به کل رشته های تحصیلی دانشگاه	۴۰,۹۶	۴۰,۹۳	۶,۷۲	۶,۷۲
نسبت رشته های تحصیلی مقطع دکتری حرفه-ای به کل رشته‌های تحصیلی دانشگاه	۰,۲۱	۰,۲۱	۷,۳۰	۷,۲۷

۵,۸۲	۵,۸۲	۱۶,۴۵	۱۷,۵۲	نسبت رشته های تحصیلی مقطع دکتری تخصصی به کل رشته های تحصیلی دانشگاه
۲۴,۵۴	۲۴,۵۴	۱۰,۱۸	۱۴,۲۹	نسبت مشارکت دانشگاه در ارتقا و تضمین کیفیت علمی دانشگاه
۱۴۳,۱۴	۱۴۸,۴۱			جمع امتیاز کسب شده

۸. ۲. ۴. عامل پژوهش و فناوری

یافته های حاصل از بررسی این عامل مؤید رشد قابل قبول شاخصهایی از جمله برگزاری سمینارها و همایشهای علمی- تخصصی در سطح دانشگاهی است. اما در سطوح ملی و بین المللی وضعیت نامطلوبی وجود دارد. ضمن اینکه در زمینه طرحهای پژوهشی منعقد شده با بخش خدمات و صنعت نیز باید تمهیدات لازم برای رسیدن به وضعیت مطلوب اندیشیده شود. سایر زمینه های این عامل از جمله طرحهای پژوهشی بنیادی، کاربردی و توسعه ای نسبت به سال مینا از روند رشد مثبتی برخوردارند؛ با این حال، قضاوت در این زمینه منوط به مأموریت های دانشگاه است؛ تأکید حوزه پژوهشی دانشگاه بر تولید دانش و انباشت آن، کاربرد یا چارچوب بینابین می تواند مبنای مناسبی برای تحلیل این شاخصها باشد. اما روند رشد طرحهای پژوهشی بنیادی در سال ۸۶-۱۳۸۵ نسبت به سال مینا با ۲۵/۳۶، کاربردی با ۲۰/۴۹ درصد و توسعه ای با ۷/۴۵- درصد، حاکی از وضعیت عملکردی مطلوب حوزه های پژوهشی بنیادی و کاربردی و عدم مطلوبیت حوزه توسعه ای می باشند. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول ۱۰ ارائه شده است.

جدول ۱۰: خلاصه نتایج بررسی عامل پژوهش و فناوری

شاخص	عملکرد ۸۵	میانگین سه سال گذشته	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز در ارزیابی
نسبت سمینارها و همایشهای علمی - تخصصی برگزار شده به کل سمینارها و همایشهای دانشگاه	دانشگاهی	۸۴,۵۰	۱۰,۰۶	۱۰,۰۶
	ملی	۱۲,۶۰	۹,۹۲	۵,۴۸
	بین المللی	۲,۹۰	۸,۹۰	۵,۴۳
نسبت طرحهای پژوهشی منعقد شده با بخش خدمات و صنعت به کل طرحهای پژوهشی	۱۶,۲۸	۱۶,۶۳	۲۵,۰۹	۲۴,۵۷

فرانک مختاریان، رضا محمدی، کوروش پرند و عبدالرسول پور عباس ۱۰۱

۲۲,۰۹	۲۲,۰۹	۱۳	۲۲	وجود مرکز آموزش الکترونیکی (دانشگاه مجازی) در دانشگاه
۲۲,۰۷	۲۲,۰۷	۰,۳۵	۰,۳۷	نسبت طرحهای پژوهشی بنیادی به طرحهای پژوهشی کاربردی
۲۱,۲۷	۲۱,۲۷	۱,۳۸	۱,۸۸	نسبت طرحهای پژوهشی بنیادی به طرحهای پژوهشی توسعه ای
۷,۳۹	۷,۳۹	۲۹,۵۰	۴۹	تعداد مرکز کارآفرینی موجود در دانشگاه
۶,۹۱	۶,۹۱	۲۷	۳۳	تعداد کل مراکز رشد وابسته به دانشگاه
۶,۷۹	۶,۷۹	۹۸	۲۱۰	تعداد واحدهای دانش بنیان مستقر در مرکز رشد وابسته به دانشگاه
۱۳۲,۰۷	۱۴۰,۵۰			جمع امتیاز کسب شده

۸.۲.۵. عامل امکانات و تجهیزات آموزشی، کمک آموزشی، پژوهشی، فناوری و

رفاهی

یافته‌های حاصل از بررسی این عامل مبین آن است که به رغم اقدامهای انجام شده در حوزه امکانات و تجهیزات و زیرساختهای مربوط به حوزه آموزش، به دلیل افزایش ظرفیت پذیرش دانشجویان لازم است تمهیداتی در خصوص بهبود وضعیت خوابگاهها، کتب و نشریات، اندیشیده شود. با این حال، بررسی روند رشد هر یک از موارد یاد شده نسبت به سال مبنا حاکی از مطلوبیت عملکردی آنهاست؛ برای مثال، در حوزه فضاهای آموزشی و کمک آموزشی در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ نسبت به سال مبنا ۱۵/۲۱ درصد، کتابها ۱۵/۵۸ درصد، نشریات ۲۲/۹۹ درصد و فضاهای خوابگاهی ۱۴/۶۷ درصد، تغییر رو به رشد ملاحظه می‌شود. در خصوص شاخصهای امکانات و تجهیزات مربوط به حوزه مراکز پژوهشی، پهنای باند اینترنت و نودهای کامپیوتری نیز نسبت تغییرات در سال مبنا از رشدی قابل قبول و در واقع، از جهش مثبتی برخوردار بوده است. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول ۱۱ ارائه شده است.

جدول ۱: خلاصه نتایج بررسی عامل امکانات و تجهیزات آموزشی، کمک آموزشی، پژوهشی، فناوری و رفاهی

شاخص	عملکرد ۸۵	میانگین ۲ سال گذشته	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز در ارزیابی
پهنای باند اینترنت دانشگاه	۴۱۵,۴۷	۱۹۲,۵	۲۲,۷۲	۲۲,۷۲
سرانه فضای آموزشی به ازای هر دانشجو (روزانه و شبانه)	۳,۲۵	۶,۶۶	۱۰,۹	۵,۳۲
سرانه فضای کمک آموزشی به ازای هر دانشجو (روزانه و شبانه)	۲,۱	۴,۴۹	۱۰,۴	۴,۸۸
سرانه کتاب فارسی به ازای یک دانشجو	۳,۷	۷,۷	۹,۹	۴,۸
سرانه کتاب لاتین به ازای یک دانشجو	۲,۰۵	۴,۱۹	۱۰,۱۶	۵
تعداد نودهای کامپیوتر به کل کامپیوترهای دانشگاه	۱,۲۸	۱,۱۵	۱۹,۱۶	۱۹,۱۶
سرانه نشریه فارسی به ازای یک دانشجو	۰,۰۹	۰,۱۴	۸,۹۹	۵,۲۸
سرانه نشریه لاتین به ازای یک دانشجو	۰,۰۸	۰,۱۷	۱۰,۰۸	۴,۷۴
سرانه فضای خوابگاهی به ازای هر دانشجو	۱۳,۰۶	۱۳,۳۲	۱۸,۸۶	۱۸,۵
نسبت مراکز پژوهشی وابسته به دانشگاه به کل گروههای آموزشی دانشگاه	۱۱,۵۳	۹,۷۷	۱۷,۰۱	۱۷,۰۹
جمع امتیاز کسب شده			۱۳۸,۱۶	۱۰۷,۳۷

۸.۲.۶. عامل دانشجو

یافته‌های حاصل از بررسی این عامل مبین آن است که به‌رغم افزایش چشمگیر ظرفیت پذیرش دانشجو، توزیع آن در کلیه مقاطع یکسان نبوده است، زیرا نمی‌توان افزایش ظرفیت در مقاطع تحصیلات تکمیلی را به موازات با مقاطع کارشناسی و کاردانی مورد توجه قرار داد. در مقطع کاردانی تغییرات مطلوبی در جهت تمرکز بر سایر مقاطع و رشد منفی آن به چشم می‌خورد، چرا که این مقطع به سایر دانشگاهها از جمله دانشگاه جامع علمی-کاربردی و مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی واگذار شده است. با توجه به لزوم گسترش دوره‌ها و

فرانک مختاریان، رضا محمدی، کوروش پرند و عبدالرسول پور عباس ۱۰۳

ظرفیتهای پذیرش در حوزه تحصیلات تکمیلی^۱، در کلیه مقاطع تحصیلات تکمیلی نسبت به سال مینا، رشد مثبتی ملاحظه می‌شود. برای مثال، در مقاطع دکترای حرفه‌ای و تخصصی نسبت به سال مینا شاهد ۱۹/۹۳ و ۲۷/۵۲ درصد رشد هستیم که بیانگر عملکرد مطلوب وزارت در این حوزه است. با توجه به درآمدزایی و تبادلات علمی با دانشگاههای خارج از کشور، باید برنامه‌ریزی لازم برای بهبود شاخص دانشجویان خارجی جذب شده صورت گیرد؛ با این حال، نرخ رشد ۱۲۸ درصدی این شاخص نسبت به سال مینا حاکی از مطلوبیت عملکردی آن است. در خصوص نشانها و جوایز اخذشده توسط دانشجویان نیز لازم است اقدامات لازم برای بهبود وضعیت اخذ نشانها و جوایز علمی انجام شود. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول ۱۲ ارائه شده است.

جدول ۱۲: خلاصه نتایج بررسی عامل دانشجو

شاخص	عملکرد ۸۵	میانگین سه سال گذشته	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز در ارزیابی
نسبت دانشجویان موفق به اخذ نشانها و جوایز علمی	۰,۰۷	۰,۱۴	۷۰,۰۷	۳۲,۰۷
نسبت دانشجویان مقطع کاردانی به کل دانشجویان دانشگاه	۱,۶۴	۲,۹۵	۴,۱۰	۲,۲۸
نسبت دانشجویان مقطع کارشناسی به کل دانشجویان دانشگاه	۹۱,۰۲	۸۲,۲۱	۱۰,۴۲	۱۰,۴۲
نسبت دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد به کل دانشجویان دانشگاه	۶,۱۰	۹,۵۶	۱۲,۲۰	۷,۷۸
نسبت دانشجویان مقطع دکتری حرفه ای به کل دانشجویان دانشگاه	۰,۲۸	۰,۵۴	۱۳,۷۵	۷
نسبت دانشجویان مقطع دکتری تخصصی به کل دانشجویان دانشگاه	۰,۹۶	۱,۷۳	۱۰,۸۸	۶,۰۳
نسبت دانشجویان خارجی جذب شده دانشگاه به کل دانشجویان	۰,۰۷۳	۰,۰۷۵	۸,۹۳	۸,۷۷
جمع امتیاز کسب شده			۱۳۰,۲۵	۷۴,۳۵

۱. با توجه به چشم‌انداز برنامه چهارم توسعه در بخش آموزش عالی مبنی بر رشد جمعیت دانشجویی تحصیلات تکمیلی و ارتقای آن به ۳۰ درصد کل جمعیت دانشجویی.

۸.۲.۷. عامل دانش آموخته

براساس یافته‌های این عامل هرم دانش‌آموختگان دانشگاهها به تفکیک مقاطع تحصیلی در مقایسه با سال مبنا از وضعیت رو به رشدی برخوردار نیست^۱. در مقاطع کاردانی، کارشناسی‌ارشد، دکترای حرفه‌ای و تخصصی نسبت به کل جمعیت دانش‌آموخته دانشگاهی، روند رو به رشد مثبت و قابل قبولی مشاهده شده، اما در مقاطع کارشناسی، نسبت مذکور رشد منفی داشته است. با توجه به سیاستهای کلان وزارتخانه در توجه به تحصیلات تکمیلی، قضاوت در خصوص این روند زمان بیشتری را می‌طلبد. نکته قابل توجه در این حوزه نبودن پایگاه اطلاعاتی مدون و مستند در هر دو حوزه ستادی و دانشگاهی در خصوص سرنوشت شغلی دانش‌آموختگان و دسترسی به آنهاست. نتایج بررسی این عامل به تفکیک شاخصهای مربوط در جدول ۱۳ ارائه شده است.

جدول ۱۳: خلاصه نتایج بررسی عامل دانش آموخته

شاخص	عملکرد ۸۵	میانگین دو سال گذشته	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز در ارزیابی
نسبت دانش آموختگان مقطع کاردانی به کل دانش آموختگان دانشگاه	۷,۴۲	۶,۴۱	۱۱,۹۲	۱۱,۹۲
نسبت دانش آموختگان مقطع کارشناسی به کل دانش آموختگان دانشگاه	۷۳,۳۵	۷۶,۹۸	۲۴,۷۲	۲۳,۵۵
نسبت دانش آموختگان مقطع کارشناسی ارشد به کل دانش آموختگان دانشگاه	۱۷,۳۰	۱۴,۹۵	۲۸,۴۳	۲۸,۴۳
نسبت دانش آموختگان مقطع دکتری حرفه‌ای به کل دانش آموختگان دانشگاه	۰,۴۴	۰,۴۰	۳۲,۵۱	۳۲,۵۱
نسبت دانش آموختگان مقطع دکتری تخصصی به کل دانش آموختگان دانشگاه	۱,۵	۱,۳۰	۲۷,۳۱	۲۷,۳۱
جمع امتیاز کسب شده			۱۲۴,۸۹	۱۲۳,۷۲

۱. به دلیل عدم ارائه آمارهای تفکیک‌شده از سوی دانشگاه پیام‌نور، داده‌های مربوط به دانش‌آموختگان این دانشگاه در تحلیل عامل دانش‌آموخته لحاظ نشده است.

۹. خلاصه یافته‌ها

نظر به ارزیابی عملکرد در حوزه‌های ستادی و دانشگاهی، در ادامه مقاله خلاصه یافته‌های حاصل از ارزیابیها در حوزه‌های مورد بررسی ارائه و نمودار مربوط، ترسیم شده است.

جدول ۱۴: امتیاز عوامل ارزیابی حوزه ستادی

ردیف	عامل	وزن	امتیاز کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز مکتسبه در ارزیابی
۱	آموزشی، سنجش علمی و ارزشیابی آموزشی	۵,۵۳۳	۱۹۱,۶۲	۱۷۲,۸۷
۲	پژوهشی و فناوری	۵,۵۳۱	۱۹۱,۵۴	۱۸۰,۵۶
۳	دانشجویی و فرهنگی	۴,۳۴۴	۱۵۰,۴۲	۱۴۹,۰۶
۴	عمرانی، مالی و پشتیبانی	۴,۵۰۰	۱۵۵,۸۳	۱۵۵,۸۳
۵	همکاریهای علمی و بین‌المللی	۴,۷۱۹	۱۶۳,۴۱	۱۶۳,۴۱
۶	هیئت امناء و هیئت ممیزه مرکزی	۴,۲۰	۱۴۷,۱۸	۱۲۹,۳۱
	مجموع امتیازات عوامل حوزه ستادی	۲۸,۸۷۷	۱۰۰۰,۰۰	۹۵۱,۰۵

همان‌گونه که در جدول ۱۴ مشاهده می‌شود، امتیاز در نظر گرفته شده برای حوزه ستادی و عاملهای شش‌گانه آن از ۱۰۰۰ محاسبه شده است. در مجموع، حوزه ستادی با کسب ۹۵۱/۰۵ امتیاز از مجموع ۱۰۰۰ امتیاز توانسته است که وضعیت مطلوبی^۱ در مقایسه با سال مبنا داشته باشد.

۱. میزان مطلوبیت عوامل مورد ارزیابی بر حسب امتیاز به دست آمده آنها از ۱۰۰۰ مشخص می‌شود. بر این اساس، مطلوبیت شاخصها بر حسب کسب امتیاز تعیین شده در کل عامل مربوط مشخص و پس از محاسبه امتیاز کل عوامل ارزیابی از ۱۰۰۰ مطلوبیت عملکرد حوزه‌های ستادی و دانشگاهی مشخص شده است.

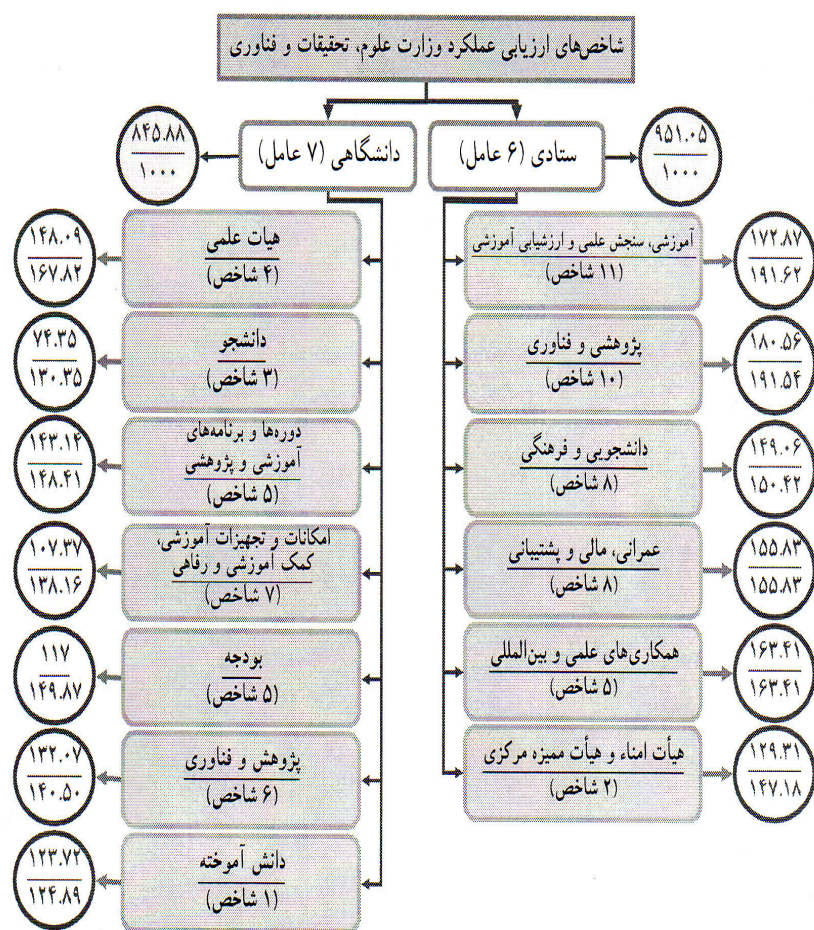
جدول ۱۵: امتیاز عوامل ارزیابی حوزه دانشگاهی

رتیف	عامل	وزن	وزن کسب شده از ۱۰۰۰	امتیاز مکتسبه
۱	هیئت علمی	۵,۸۱۱	۱۶۷,۸۲	۱۴۸,۰۹
۲	دانشجو	۴,۵۱۴	۱۳۰,۳۵	۷۴,۳۵
۳	دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی و پژوهشی	۵,۱۳۹	۱۴۸,۴۱	۱۴۳,۱۴
۴	امکانات و تجهیزات آموزشی، کمک آموزشی و رفاهی	۴,۷	۱۳۸,۱۶	۱۰۷,۳۷
۵	بودجه	۵,۱۸۹	۱۴۹,۸۷	۱۱۷
۶	فناوری	۴,۸۶۵	۱۴۰,۵۰	۱۳۲,۰۷
۷	دانش‌آموخته	۴,۳۲۴	۱۲۴,۸۹	۱۲۳,۷۲
	مجموع امتیازات عوامل حوزه دانشگاهی	۳۴,۶۲۵	۱۰۰۰	۸۴۵,۸۸

در حوزه دانشگاهی نیز وضعیت مورد ارزیابی در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال مبنا از مطلوبیت قابل قبولی برخوردار است. کسب ۸۴۵/۸۸ امتیاز از مجموع ۱۰۰۰ امتیاز در نظر گرفته شده برای حوزه دانشگاه‌های تابعه، دلیلی بر این مدعاست.

فرانک مختاریان، رضا محمدی، کوروش پرند و عبدالرسول پور عباس ۱۰۷

نمودار ۳: خلاصه وضعیت ارزیابی عملکرد حوزه‌های ستادی و دانشگاهی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

۹. ۱. حوزه ستادی: امتیاز در نظر گرفته شده برای حوزه ستادی و عاملهای شش‌گانه آن از ۱۰۰۰ محاسبه شده است. در مجموع، حوزه ستادی با کسب ۹۵۱/۰۵ امتیاز از مجموع ۱۰۰۰ امتیاز در مقایسه با سال مبنا (استاندارد مورد توافق) از وضعیت مطلوبی برخوردار است.

۹. ۲. حوزه دانشگاهی: امتیاز در نظر گرفته شده برای حوزه دانشگاهی و عاملهای هفت‌گانه آن نیز از ۱۰۰۰ محاسبه شده است. در مجموع، حوزه دانشگاهی با کسب ۸۴۵/۸۸ امتیاز از مجموع ۱۰۰۰ امتیاز، در مقایسه با سال مبنا (استاندارد مورد توافق) وضعیت مطلوب عملکردی این حوزه را نمایان می‌سازد.

۱۰. جمع بندی و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از ارزیابی عملکرد وزارت علوم در سال ۱۳۸۵ مبین روند رو به رشد اکثر شاخصها و متغیرهاست. با این حال، برخی از حوزه‌های عملکردی نیز توجه بیشتری را می‌طلبد. برای مثال، گسترش کمی تعداد دانشجویان به تفکیک مقطع تحصیلی، نرخ رشد تعداد هیئتهای اعزامی برای شرکت در جلسات و نشستهای ادواری و غیر ادواری سازمانهای تخصصی بین‌المللی، نرخ رشد تعداد پارکها و مراکز رشد علم و فناوری، تعداد پژوهشگران در میلیون نفر جمعیت، نرخ رشد بانکهای اطلاعاتی تخصصی ایجاد شده حوزه وزارتی به صورت برخط و ارتباط تأخیری نسبت به سال مبنا و شاخصهای متعدد دیگر مؤید وضعیت رو به رشد در کلیه ابعاد ارزیابی عملکرد وزارت در حوزه‌های ستادی و دانشگاهی است. با این حال، شاخصهایی همچون نسبت عضو هیئت علمی تمام وقت به دانشجوی روزانه دانشگاههای دولتی، نسبت دانشجویان تحصیلات تکمیلی [اعم از کارشناسی ارشد، دکترای تخصصی و دکترای حرفه‌ای] به کل دانشجویان، سرانه فضاهای آموزشی، خوابگاهی و امکانات و تجهیزات کتابخانه‌ها (کتب و نشریات فارسی و لاتین) از جمله مواردی است که توجه فزون‌تری را طلب می‌کند، چرا که افزایش ظرفیت پذیرش دانشجویان متناسب با افزایش جذب اعضای هیئت علمی و امکانات آموزشی آنها نیست و توجه به گسترش کمی بدون ایجاد زیرساختهای کیفی آموزش عالی در درازمدت می‌تواند تا حد چشمگیری توان آموزش عالی را در پاسخ به نیازهای جامعه کاهش دهد و معضل بیکاری دانش‌آموختگان را تشدید کند.

کسب ۸۹۸/۴۶ امتیاز در حوزه‌های ستادی و دانشگاهی از مجموع ۱۰۰۰ امتیاز، هر چند می‌تواند حاکی از مطلوبیت عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به عنوان یکی از دستگاه‌های اجرایی مورد توجه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در امر ارزیابی عملکرد باشد، اما تأثیر اصلی آن باید برای وزارت متبوع، حوزه‌های تابعه، دست‌اندرکاران و کلیه افرادی باشد که به هر نحو در نظام آموزش عالی سهیم‌اند بوده و مشارکت دارند. خودآگاهی و اشراف بر نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها، تهدیدها و از همه مهم‌تر ساختارسازی، برنامه‌ریزی و تدوین برنامه‌های عملیاتی برای استمرار آن در سالهای آتی از جمله دستاوردهای این فعالیت مشارکتی و مبتنی بر پژوهش است که می‌تواند اثرهای چشمگیری بر بهبود وضعیت دروندادها، فرایندها و بروندادهای وزارت متبوع داشته باشد.

با توجه به نتایج و یافته‌های به دست آمده، پیشنهادهای زیر به منظور بهبود کیفی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ارائه می‌شود:

- گسترش دوره‌های تحصیلات تکمیلی و افزایش پذیرش دانشجویان این مقاطع؛
- جذب اعضای هیئت علمی با مرتبه استادیار و بالاتر و تدارک تمهیداتی برای ارتقای مرتبه علمی اعضاء هیئت علمی موجود؛
- افزایش حمایت مالی از طرح‌های نیمه صنعتی و صندوقهای پژوهش و فناوری؛
- افزایش فعالیت هیئت‌های امنا و ممیزه در خصوص رسیدگی به وضعیت ارتقای اعضای هیئت علمی؛
- برنامه‌ریزی درازمدت برای افزایش درآمدهای دانشگاهها از طریق گسترش فعالیتها، ارتباطها و عرضه خدمات تخصصی آنها به بخشهای مختلف جامعه؛
- افزایش حمایت از برگزاری سمینارها و همایشهای علمی- تخصصی دانشگاهی در سطوح ملی و بین‌المللی؛
- افزایش حمایت از طرحهای پژوهشی منعقد شده با بخش صنعت و خدمات؛
- تدارک تمهیدات افزایش سرانه فضای خوابگاههای دانشجویی؛
- غنی‌سازی منابع کتابخانه‌های دانشگاهی از نظر منابع اطلاعاتی فارسی و لاتین؛
- برنامه‌ریزی لازم برای افزایش جذب دانشجویان خارجی؛
- ایجاد پایگاه اطلاعاتی دانش آموختگان در حوزه‌های ستادی و دانشگاهی.

در پایان، از زحمات اعضای کمیته اجرایی ارزیابی عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و فعالیت چشمگیر کلیه حوزه‌های ستادی و دانشگاهی تابعه وزارت در انجام یافتن این فرایند و نیز خانم سمیه کرمزاده در تنظیم گزارش و تجزیه و تحلیل آماری تقدیر و تشکر می‌شود.

مراجع

۱. یعقوبی، محمود، سعید سهراب‌پور، محمدرضا اسلامی و محمد مهدی غفاری، "توسعه علمی و فناوری در زمینه علوم مهندسی در ایران و مقایسه آن با چند کشور جهان"، **فصلنامه آموزش مهندسی ایران**، سال هشتم، شماره ۳۱، صص. ۹۴-۵۷، زمستان ۱۳۸۵.
۲. محمدی، رضا، کورش پرنده و عبدالرسول پورعباس، "ضرورت طراحی و استقرار ساختار تضمین کیفیت در رشته‌های علوم مهندسی"، **فصلنامه آموزش مهندسی ایران**، سال نهم، شماره ۳۴، صص. ۱۱۴-۷۷. تابستان ۱۳۸۶.
۳. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، **اصلاح نظامهای مدیریتی**، تهران: معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ۱۳۸۴.
۴. مهبجانی، محمد قاسم و سیدعبداله میرطاهری، نقش دانشگاه در جهان پیچیده قرن بیست و یکم، مجموعه مقالات چهل و هفتمین نشست رؤسای دانشگاهها و مراکز علمی و تحقیقاتی کشور، تهران: مرکز انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور، صص. ۴۹۴-۴۸۱، ۱۳۸۱.
5. Richard H. Hersh, "Assessment and Accountability: Unveiling Value Added Assessment in Higher Education". A Presentation to the AAHE National Assessment Conference Denver-June 15. Page 2-4, 2004.
6. James S. Pounder, "Evaluating the Relevance of Quality to Institutional Performance Assessment in Higher Education". London, Thousand Oaks and New Delhi: SAGE Publication & Page66, 2004. <http://evi.sagepub.com>.
7. John Brennam, Tarla Shah, **Managing Quality in Higher Education, An International Perspective on Institutional Assessment and Change**. OECD, SHARE and Open University Press, 2000.
8. James Lorimer, "Performance Indicator Use in Canada, the U.S. and Aboard". OCUFA Research Paper, 2006. www.ocufa.on.ca/research/ocufa
9. Sunanda Uday Chande, "Performance Indicators of an Institute of Higher Education". India. Sir Vithaldas Thackersey College of Home Science (Autonomous and Reaccredited by NAAC). S.N.D.T. Women`s University, Jahu Campus Santacruz(W), Mambai.
http://www.apqn.org/events/past/details/103/presentations/files/02_performance_indicators_of_an_institute-of-higher-education.pdf
10. Mc Nicoll, Yolande R; McCall, Louise; Luff, Anthony R. "Developing Key Performance Indicators: Designing Measurement for Faculty Concerns", Australia:

فرانک مختاریان، رضا محمدی، کورش پرند و عبدالرسول پور عباس ۱۱۱

Faculty of Medicine, Nursing and Health Science, Monash University, Melbourne, Victoria, 2006

http://auqa.edu.au/auqf/2006/program/paper/paper_e1.pdf

11. Lewis, Darrell. R., Sa Ikeda Teruma & Halil Dundar; "On yhe Use of Performance Indicators in Japan`s Higher Education Reform Agenda"; **Nagoya Journal of Higher Education**. Vol. 1. 2001.

۱۲. محمدی، رضا، صدیقه شریعتی، کورش پرند و عبدالرسول پورعباس، "طراحی و استقرار نظام ارزشیابی کلان عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری"، **فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی**، سال سیزدهم. شماره ۴۶، صص. ۹۱-۱۲۴، ۱۳۸۶.

(تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۸۶ / ۱۲ / ۲)

(تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۸۷ / ۳ / ۸)